

Kőbe véssük, fába rójuk ...

A ROVÁSÍRÁS

*Tudjátok miért hivattalak Benneteket ide, szent magyar hagyatékunk őrizőit, tanítómestereit? ...
...Ősi szokás szerint valamelyikteknek átadom majd a máglya tüzénél nemzetünk hagyatékának gyarló emberi jelvényeit, az írásos botot és a szent rovást.
A hagyatékot magát, már lelketekben őrzitek mindannyian, s tanítjátok azoknak, kik érdeemesek reá.*

Wass Albert

Székely - Magyar Rovásírás

Miért írjunk rovásbetűkkel?

- A rovásírás a világ legelső írásrendszereihez tartozik. Legalább 8000 évvel ezelőtt alakult ki, amit leleteink bizonyítanak.
- A rovásírás ésszerű, könnyen meganultható. Fejleszti az értelmességet, képzelőerőt, gazdagítja a személyiséget.
- Jó titkosírásnak is. Magyar cserkészek már 1920~30-as évektől használták. 1942-ben a cserkészpróbák kötelező része lett az ősi rovásírásunk ismerete.

A rovásírás legfontosabb szabályai

1. A rovásírást jobbról balra írjuk, mert legtöbb írásemlékünkben így szerepel. Lehet balról jobbra is írni, ám ez nem hagyománykövető. Ebben az esetben meg kell fordítani a betűket.
2. A szavakat szóközökkel választjuk el egymástól. Kis és nagybetűt külön nem jelölünk. Az írásjelek ugyanazok, mint a latin betűs írásnál.
3. A rovásírásban két fajta K betű használatos. Magyar Adorján szerint az egyik a szó végeire, a másik a szó belsejébe kerül. Forrai Sándor véleménye ezzel szemben az, hogy a két fajta K használatát a mellettük lévő magánhangzók hangrendje dönti el. Egyszerűbb, és ezt az egyszerűsítést Forrai Sándor is elfogadja, ha csak a \diamond ek jelet használjuk K-ként. Ugyanis régen nem csak az (e)f, (e)l, (e)m, (e)n, (e)ny, (e)r, (e)s, (e)sz hangoknál ejtették elől az e-t, hanem mindegyik mássalhangzónknál. Tehát (e)b, (e)c, (e)cs... ..(e)k, ennek a jele pedig a \diamond ek (nem az \uparrow ak).
4. Fontos szabály, hogy rovásírásunkban csak azokat a betűváltozatokat használhatjuk, amelyek valamely régi rováslemlékben megtalálhatók.
5. A rovásbetűk között nincs Q, W, X, Y. Rovásírással így jelöljük őket:

Q= KV	pl.	Aquincum	–	⊕⊕↑↑↑⊕⊕⊕
		quartz	–	⊕⊕⊕⊕⊕⊕
W= V	pl.	Wesselényi	–	↑⊕⊕⊕⊕⊕⊕⊕
X= KSZ	pl.	taxi	–	↑⊕⊕⊕
Y= I	pl.	Vörösmarty	–	↑⊕⊕⊕⊕⊕⊕⊕⊕

Á-bé-cé: változatok

Különböző kutatók, különböző ábécét állítottak össze. Azért nem kell megijedni, szerencsére ezek nem sokban különböznek egymástól. A két legelterjedtebb változata, az ún. Magyar Adorján-féle ábécé és a Forrai Sándor-féle (ezt használjuk mi).

A teljes ábécé első lejegyzése 1483-ból.
Nikolsburgban őrizték.

CSERKÉSZ ROVÁSBETŰK		
q = A		H = R
q̇ = Á	l = J	Λ = S
X = B	◊ = K	I = SZ
↑ = C	Λ = L	γ = T
H = CS	◊ = LY	X = TY
† = D	‡ = M	
‡ = E) = N	M = Ú
‡ = É) = NY	h = Ű
◊ = F		
Λ = G) = Ó	M = V
‡ = GY		H = Z
‡ = H	‡ = Ö	γ = ZS
† = I	‡ = P	x Betűköz

MAGYAR ADORJÁN ÁBÉC																																																																																
<table border="0"> <tr> <td>‡</td><td>‡</td><td>†</td><td>H</td><td>↑</td><td>X</td><td>q</td><td>q</td> </tr> <tr> <td>E</td><td>E</td><td>D</td><td>CS</td><td>C</td><td>B</td><td>A</td><td>A</td> </tr> <tr> <td>Z</td><td>◊</td><td>l</td><td>†</td><td>‡</td><td>‡</td><td>Λ</td><td>◊</td> </tr> <tr> <td>W</td><td>W</td><td>J</td><td>H</td><td>H</td><td>GY</td><td>G</td><td>F</td> </tr> <tr> <td>‡</td><td>‡</td><td>)</td><td>D</td><td>)</td><td>‡</td><td>◊</td><td>Λ</td> </tr> <tr> <td>P</td><td>◊</td><td>◊</td><td>NY</td><td>N</td><td>M</td><td>LY</td><td>L</td> </tr> <tr> <td>M</td><td>‡</td><td>M</td><td>X</td><td>γ</td><td>I</td><td>Λ</td><td>H</td> </tr> <tr> <td>V</td><td>◊</td><td>◊</td><td>TY</td><td>T</td><td>SZ</td><td>S</td><td>R</td> </tr> <tr> <td>*,*</td><td>V</td><td>X</td><td>V</td><td> </td><td> </td><td>γ</td><td>H</td> </tr> <tr> <td>1000, 100, 50, 10, 5, 4, 3, 2, 1</td><td>ZS</td><td>Z</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>	‡	‡	†	H	↑	X	q	q	E	E	D	CS	C	B	A	A	Z	◊	l	†	‡	‡	Λ	◊	W	W	J	H	H	GY	G	F	‡	‡)	D)	‡	◊	Λ	P	◊	◊	NY	N	M	LY	L	M	‡	M	X	γ	I	Λ	H	V	◊	◊	TY	T	SZ	S	R	*,*	V	X	V			γ	H	1000, 100, 50, 10, 5, 4, 3, 2, 1	ZS	Z					
‡	‡	†	H	↑	X	q	q																																																																									
E	E	D	CS	C	B	A	A																																																																									
Z	◊	l	†	‡	‡	Λ	◊																																																																									
W	W	J	H	H	GY	G	F																																																																									
‡	‡)	D)	‡	◊	Λ																																																																									
P	◊	◊	NY	N	M	LY	L																																																																									
M	‡	M	X	γ	I	Λ	H																																																																									
V	◊	◊	TY	T	SZ	S	R																																																																									
,	V	X	V			γ	H																																																																									
1000, 100, 50, 10, 5, 4, 3, 2, 1	ZS	Z																																																																														

FORRAI SÁNDOR ÁBÉC		
q = A	l = I	H = R
q̇ = Á	l = J	Λ = S
X = B	◊ = K	I = SZ
↑ = C	Λ = L	γ = T
H = CS	◊ = LY	X = TY
† = D	‡ = M	M = U
‡ = E) = N	M = Ú
‡ = É) = NY	h = Ű
◊ = F) = O	Q = Ű
Λ = G) = Ó	M = V
‡ = GY	K = Ö	H = Z
‡ = H	‡ = Ö	γ = ZS
† = I	‡ = P	l = AK

ROVÁS KITERJESZTETT ÁBÉC		
q = A	l̇ = Í	H = R
q̇ = Á	l = J	Λ = S
X = B	◊ = K	Λ = aS
↑ = C	l̇ = aK	I = SZ
H = Cs	Λ = L	γ = T
† = D	◊ = Ly	X = Ty
‡ = E	‡ = M	X = aTy
‡ = É) = N	M = U
‡ = Ě	D = Ny	M = Ű
◊ = F) = O	h = Ü
Λ = G) = Ó	Q = Ű
‡ = Gy	k = Ö	M = V
‡ = H	‡ = Ő	H = Z
† = I	‡ = P	γ = Zs
		• elválasztójel

A kétféle magyar rovásírás

- Pálos rovásírás
 - Türkös rovás, Közép-Ázsiából.
 - Írásirány: balról-jobbra haladó
 - A betűk inkább ívelt formájúak
 - Utoljára főleg a pálos szerzetesek használták.
 - Egészen a XVI. század végéig használatos volt.
- Székely rovásírás
 - Kárpát-medencei eredetű, de ennél sokkal ősbibb jeleket is tartalmaz.
 - Írásirány: balról-jobbra haladó
 - A betűk inkább szögletesek, rúna jellegűek
 - Árpádék előtt itt élő magyarok (székelyek) írása.
 - Mindvégig használatban volt a történelem folyamán.
 - Ma is virágkorát éli.

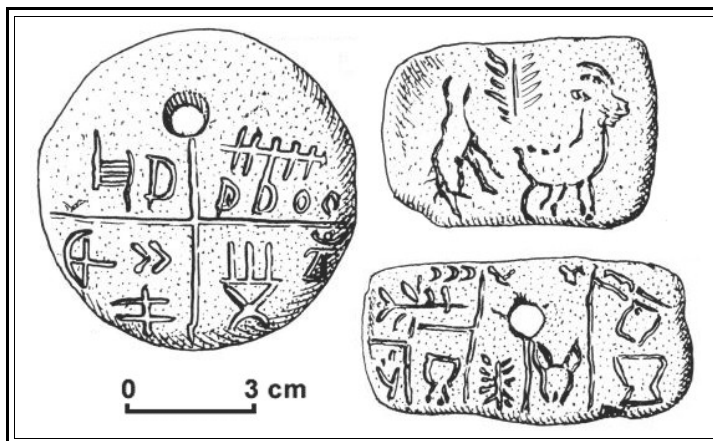
Egyes szakemberek kétlik, hogy valóban létezik egy külön, önálló „pálos“-féle rovásírás? Véleményük szerint erre nincs tudományos bizonyíték, a „pálos“-nak tekintett rovásírásnak nincsenek egyértelműen meghatározható, igazi csoportképző jellemzői.

Pálcára rovó cserkészek

Régi emlékek...

Sok értékes régészeti lelet tanúskodik a rovásírásról és annak ősi eredetéről. Egyik legérdekesebb:

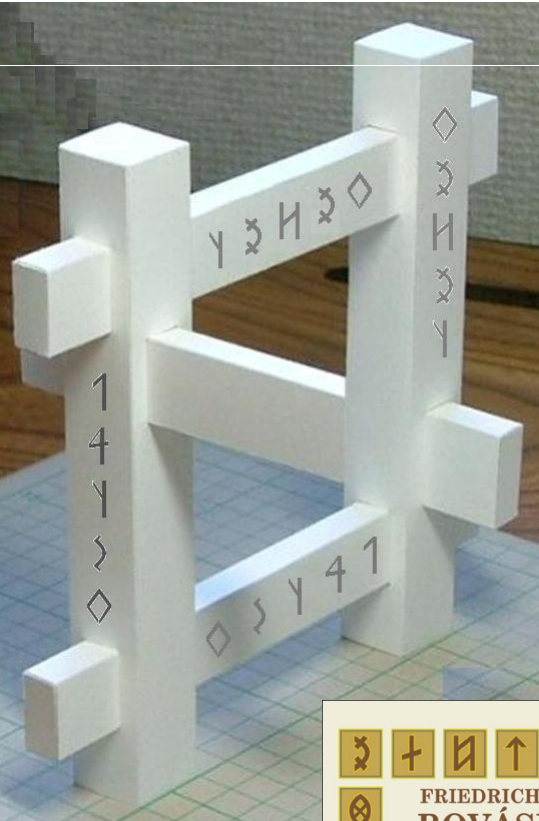
*A Tatárlakai lelet. A korongon egy ima „olvasható”.
1961-ben találták. C-izotóp mérés szerint 6500 éves.*

- A **Nagyszentmiklósi kincs** (kb. VII.-IX. század) 23 aranyedényből áll.
- A **Konstaninápolyi feliratot** Kedei Székely Tamás véste az isztambuli (konstantinápolyi) Követek Házának falába 1515-ben.
- A **Nikolsburgi ábc** az első teljes, lejegyzett betűkészlet (1483, lásd 3. oldal).
- A **Marsigli-féle naptár** egy kb. 1,5 méter hosszúságú farúd, amely névnapokat és a dátumhoz kötött egyházi ünnepeket tartalmazott (kb. 1450). Ennek is csak a másolata maradt meg, amit Marsigli hadmérnök készített.
- Az **Énlakai templom** kazettás mennyezetének rovásírásos felirata 1688-ból ered. Olvasata:
„Egy az Isten - Georgius Musnai Dakó”.
- A **Székelyderzsi templom** egyik tégláján rovásos felirat van (kb. 1430)
- A **Bonyhai kövek** kb. 1330 körüli írást mutatnak.

...és modern idők

Ű	+	Ű	↑	X	Ű	Ű
Ű	FRIEDRICH KLÁRA ROVÁSÍRÁS TANKÖNYV ÉS SZAKKÖRI ÖTLETTÁR					Ű
Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű
Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű
Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű
Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű
Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű
Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű	Ű

Gyakorlat teszi a mestert

..... varkocs	40Λ4YH2X Λ034Λ	1.
..... flastrom	4)0X4Λ YK4K03IK ,YY0Λ4M3Λ	2.
..... sajtár	2+30130 †0H30 Λ0HMH	3.
..... tarsoly	0††00)4Λ444Λ28	4.
..... findzsa	3Λ0H4YD48H404Y	5.
..... alamizsna	H4Λ002H3M	6.
..... ványadt	41YH030H XX0#4) 04M0Λ	7.
..... toportyán	41YH030H 048H48Λ4MH4I	8.
..... gulya	D3†32130	9.
..... véka	H2)KYHKX ,4ΛΛ0ID3MHKY	10.
..... ménes	H0)†Y YHH4M 4H482HIT†	11.
..... csűr	Λ40H40	12.
..... berzenkedik	I444YX3Λ	13.
..... süveg	3I0H ,3HΛKX	14.
..... kéve	D480†4 0303H	15.
..... poroszló	Y4)00148	16.
..... sujtás	D4M0Λ ,3Λ)3#	17.

A betűtanulás sorrendje Friedrich Klára szerint

Y	Y	1	†	†	†	I
TT	T	J	D	I	Í	SZ
	4	4	K	Y	↑	#
	Á	A	Ö	ZS	C	GY
Λ	Λ	Λ	X	X	8	1
L	G	S	TY	B	M	P
	ZZ	Z	CCS	CS	RR	R
	8	D)	M	M	M
	H	NY	N	Ú	U	V
)	3	2	0	0
		É	E	Ó	Ó	O
	1	0	4	0	0	0
	AK (?)	K	Ú	Ú	F	LY

Feladat: A baloldali, latin betűs oszlopban régies szavak állnak.

Magyarázatuk a rovásírásban adott oszlopban található. Írd minden szó elé a megfelelő számot!

Rovásírás versenyünk feladatai és szabályai

- a) 5 sor terjedelmű átírás rovásírásról latin betűre.
3 mondat terjedelmű rovásírásos szöveg hangos olvasása.
- b) Nem kötelező, azaz választható feladat a döntőben, 3 korcsoportban:
botra rovás eszközszükséglete: 100 cm hosszú kérges bot, vagy
 négy oldalára gyalult, 2 cm x 2 cm széles lécs; faragó bicska; törülköző
1-es) 100 centiméteres kérges botra rovás, minden betű kiírva.
2-es) Gyalult lécre (legalább 2 x 2 cm-es), minden betű kiírva.
3-as) Összerovás (Új! - mindhárom korosztályban lehetséges).
- c) A versenyen használatos rovásbetű típus: Forrai Sándor ábécéje írásban és hangos olvasásban.
- d) Versenyszabályok:
- Csak egy típusú ábécé fogadható el.
- Csak jobbról balra haladó írás fogadható el.
- A feladatok megoldásához segédeszköz nem használható.
- Csak a négyszög alakú K betű fogadható el.
- A verseny időtartama negyvenöt perc, az eredmény a feladatok hibaszámától, illetve hibátlanságától, valamint a megoldásra fordított időtartamtól függ.
- Eldöntetlen eredmény esetén összerovási feladatot kapnak a versenyzők.
- e) A felkészüléshez ajánlott irodalom:
- Forrai Sándor: A magyar rovásírás elsajátítása
- Friedrich Klára: Rovásírás-gyakorlatok nem csak gyerekeknek I-II. füzet
- Friedrich Klára: Rovásírás tankönyv és szakköri ötlettár (2003)
- Friedrich Klára: Új rovásírás tankönyv és szakköri ötlettár (2006)
 a világhálón letölthető: www.mek.oszk.hu/02800/02851/02851.pdf
- Dittler Ferenc: Az ősi magyar rovásírás és mai alkalmazásai (2006)
- f) Helyes, választékos magyar beszéd, mint feladat, amelynek keretében meghatározott terjedelmű, latin betűs szövegrész idegen, de közhasználatú szavainak magyar szavakkal történő írásbeli helyettesítése.
- g) Az értékelés szempontjai
A versenynek csak nyertesei vannak, mert minden résztvevő gyarapodik tudásban és élményekben. Ezen belül a dolgozatokat a következő szempontok szerint értékeljük:
1. Minden hibás, vagy kihagyott betű, mind a latin betűs, mind a rovásírásnál 1 hibapontot jelent.
 2. Írásjelek kihagyása, ékezetek leghagyása 1 hibapontot jelent.
 3. Szavak kihagyása a szó hosszúságától függetlenül 3 hibapont; az "A" és "Az" is szónak számít!
 4. Számjegyek hibás írásánál a számsor hosszúságától függetlenül 3 hibapont. Töredék hibákat nem számolunk, egy számjegy tévesztésénél az egész számsort hibásnak vesszük.
 5. Csak a négyszög alakú EK jel használata fogadható el.
 6. A hangos olvasást ötöstől egyesig osztályozzuk.
 7. A nyertesek sorrendjének megállapításánál elsősorban a kevesebb hibaszámot vesszük figyelembe. Egyforma hibaszámnál a felhasznált idő dönti el a kérdést. A teljesen egyformán értékelhető versenyzők között összerovási feladat dönti el az elsőbbséget.
 8. Kérjük a versenyzőket, hogy a rovásírásnál jól észrevehető szóközöket hagyjanak, törekedjenek a szép írásra, mert ez is befolyásolja az értékelő bizottság döntését.

***A versenyzők írószerszámot (tollat, ne ceruzát) hozzanak magukkal,
vonalas papírról mi gondoskodunk.***